

A gyermek és az irodalom.

(Milyen hatással vannak a kalandos tárgyú könyvek és elbeszélések a 10—14 éves gyermekekre?)

A 10—14 éves gyermek már „olvasó lény“, akit a könyv betűi egy tőle elzárt és általa elérhetetlen világba röpitenek. Első mondatunkból már következik, hogy a gyermek *kettős életet él* (amelyek között áthidalás alig lehetséges). Az *egyik* az ösztönei érvényesítése elé számos akadályt építő reális világ. A felnőttek kötelékében él, azok szeszélyeinek kiszolgáltatva, akik bármikor vágyaival ellentétes cselekvések végrehatására kényszeríthetik, akik beavatkozására valamennyi tevékenysége közben számíthat. Ösztöneit kénytelen alávetni a társadalmi szokásoknak, törvényeknek, ha személyi érvényesülését nem akarja kockára tenni. Megnövekedett életerjét, fokozódó erőtudatát, önző hajlamait és törekvéseit kénytelen szocializálni, a közösség érdekeinek feláldozni. Egy küzdő és érvényesülni törekvő lény, aki érzi csekvőképességét és mégsem mozdulhat, mert tagjait leszorítva tartja a felnőttek korlátozó akarata. A gyermek *másik* életét környezetétől függetlenül a másék és kalandostörténetek világában folytatja. Abban a világban, ahol a képzeleté a szó, amely korlátozások nélkül ragadhatja a lelkét tova s amely a könyv lapjain keresztül, vagy az élő szó erejével csodás és káprázatos világba röpitetheti. Mintha börtönből szabadulna a lélek, olyan önfeledt mohósággal temeti magát a gyermek olvasmányaiába, amelyek részint a realitás iránti hajlamát elégítik ki, mivel az életritmusának megfelelő világot talál bennük kiépítve. A gazdag ismereti elem, a túlzásokkal teletűzdelt olvasmányok különböznek ugyan az általa jelenleg élt világtól, mégis ez a képzeleti világ mondható lüktető életritmusa vetületének.

Bármennyire is elfogadja a gyermek olvasmányainak valódiságát, *kritikai érzéke* mégsem alszik teljesen, hanem olvasás közben is egy bizonyos fokig ébren van. Igazolják fentebbi kijelentésünket azok a vallomások, amelyekből már az tűnik ki, hogy a kritikai érzék túlzott működése megfosztotta a gyermeket attól, hogy az olvasmányai tartalmát elhigyeje. Tudatára ébredt annak, hogy nem minden leírt szó, vagy hallott hang igaz.

„... van benne csodálatos dolog is, ezek közül semmit sem hiszek el, de azért szeretem olvasni, mert szórakozom vele“ (12:2) — „Én nem hiszem, hogy sárkánykígyók és boszorkányok vannak“ (11:0) — Nagyon sok mesét olvastam már, lehet hogy megtörténtek, lehet hogy nem Az izgalmas mesét szeretem mégis a legjobban Sok gyermek azt képzeli, hogy mind igaz“ (10:6.)

Az utolsó vallomás különösen figyelmet érdemel, mert arra is utal, hogy a gyermeknek nem mindig az a fontos, hogy valóban igaz történet-e vagy sem, (bár ez sem mellékes szempont bizonyos korban), hanem az *élményszükséglet kielégítése*. Cselekvő világba kívánczik, ahol a hősök, lovagok, rablók, utazók, kalandorok mind az ő eltitkolt s csak képzeletben élt vágyait és törekvéseit valósítják meg. Ezek a fejezetek magukkal ragadják a gyermeki képzeletet idegen világrészekbe, vagy fel a bolygók világába. A gyermek pedig vakon követi képzeletben hőseit a tengerek mélységeiben, vagy őserdők rengetegekben egyaránt. Minél veszélyesebb helyre vezeti őt hőse, annál erősebben szorítja a kezét s annál hálásabban gondol később rá.

A 10—14 éves gyermek hasonlít a felhúzott rugóhoz. Feszülő izmaiban érzi az erőt, a „*nagy tettek*“ megvalósítására való képességet. Ezért keresi a kalandokat, ahol levezetheti és kitombolhatja erőit. A felnőttek társadalma az erőknek korlátlan kiélése elé akadályokat gördít és mint zavaró tényező ott áll mindig a gyermek mögött. Pótkielégülést keres, amelyet izgató, kalandostartalmú könyvek olvasásakor talál meg. Tökéletesen egyé lesz a cselekmény hőisével, akit önfeledten követ, biztatja, átéli a veszélyes percek minden izgalmát. Fél, örül, szomorkodik és jóleső érzéssel távozik olvasmányától, ha sikerült hőségnek diadalt aratni.

A gyermek idegizgalma a cselekmény fokozásával párhuzamosan fokozódik, jelezvén, hogy nemcsak lelki, hanem fizikai szervezete is teljes mértékben az olvasmány hatása alatt áll. Félreismerhetetlen azoknak a tüneteknek a megismétlődésére, amelyeket a felnőtt is tapasztal valamely veszély várása vagy elmúlása közben. (Feszültség-feloldódás.)

„Minél közelebb kerül a sorsdöntő ütközet, annál jobban izgulok és kívánom azt. Mikor a döntő pillanat már közel van, a testemben minden izom megfeszül és valósággal megmeredve várom a döntő pillanatot. Mikor megérkezett, valósággal megkönnyebbülve érzem magam (13:0.) „Ha olvasok, akkor amikor valami nagy tétel vár a szereplőre, úgy érzem, hogy az ember abba nem tudná hagyni“ (14:0.) — „Sokszor úgy belemerültem a könyvek olvasásába, hogy alig tudtam egy percre is letenni, mert annyira a lelkembe hatott“ (10:3.)

A gyermeknek a fent leírt tulajdonsága nem más, mint a *veszéllyel való játék*. A veszélyes helyzetek nemcsak taszító, de ugyanakkor bizonyos vonzó hatással is vannak a lelkére. Ez a vegyes érzelmi állapot figyelhető meg akkor is, amikor a gyermek a tűzzel játszik, fára mászik, veszélyes helyeken járkaál (szakadéék szélén, föláll az ablakba stb., merész kalandokban vesz részt (gyümölcslopás, különféle csínytevések). A két élménynek (vonzás és taszítás) az egybekapcsolódása kelle-

mes, izgató érzést okoz. A veszélyes helyzet — amelynek veszélyes volta a gyermek előtt jól ismert — kéti a feszültség-érzést. Itt hiányzik a létbizonytalanság nyomasztó érzése. Sőt jellemzi a gyermeket a saját erejébe vetett nagyfokú bizalom, amely kicsinyíti a vészély nagyságát. A szervezet erői és képességei felett való uralom tudata kellemessé teszi a helyzetet. Ezen nagyfokú önbizalom számára a testi erők azonban nem nyújtanak reális alapot s így ez a túlzott érzés a szervezet működését, valamiint az egyéni lét fennmaradását veszélyezteti. A következmény az, hogy a szervezet reakcióra kényszerül s működésbe lép a védekező mechanizmus. A félelem, mint a szervezet legbiztosabb figyelmeztető berendezése, a veszélyes helyzet megszüntetésére akarja kényszeríteni a szervezetet. A két ellentétes elem harcra kél egymással és eredménye az egyén által keresett kellemes, izgató vonzó-taszító érzés. Ez az érzés uralja a gyermek lelkét izgató történetek olvasása vagy hallgatása közben is.

Hallgassuk meg a gyermekeket, mint juttatják ebbeli élményeiket a hozzájuk intézett kérdéseinkre kifejezésre:

»Amikor olvasok izgulok, mintha a vér szaladna keresztül rajtam. Ezt nagyon szeretem. Mikor lövöldöznek, izgulok, mintha félnék és négyest kapnék, magamban is elképzelem, milyen borzalmas lehet az.« (10:7.) — »Azért szeretek borzalmas elbeszéléseket hallgatni, mert félek azoktól. Érdekel, vajjon ők hogy tudják megvédelmezni magukat. De azért is szeretem őket, mert a borzalmas események vagy kalandok megborzongatnak és én a félelemnek ellenállok (!!)

(11:8.) — »Az embert mint hogyha húzná az esemény vagy az izgalmas rész« (14:0.) — »Szeretem a veszélyeket és élvezetet találok abban, hogy idegeim pattanásig feszülnek az izgalomtól.« (13:9.) — »... ilyenkor a lelkemben néha félelem, néha pedig öröm lakozik.« (10:0.) — »A kalandos olvasmányok annál izgalmasabbak, minél veszélyesebbek. Ha a kaland veszélytelen, egyhangú, akkor nagyon unalmas« (12:0.)

A gyermek tudatában a veszélynek, a megsemmisülésnek a gondolata nem szorul teljesen háttérbe olvasás közben. A védekező tendenciák épen ezért sokkal gyengébben jelentkeznek. (Mint pl. a veszélyes helyzethől való menekülés törekvése és a vele kapcsolatos félelem érzése). Itt tisztán az értelem síkján folyik a cselekmény (gazdagon színezve érzelmi motívumokkal), amelynek valóságossága (hármily nagyfokú is a gyermek beleélése), még távol áll a valóság élményszerűségétől. Így lehetséges, hogy a kalandos történetek hallgatása vagy olvasása közben a gátlások nagyrésze megszűnik, a gyermek önérvényesítő törekvései felszabadulnak a külső világ korlátozásai alól. Úgy érzi a gyermek, hogy ereje, teljesítőképesége jelentékevényen megnövekedett. Szubjektív hitét erősíti *személyének a cselekmény hőisével való azonosítása*, akiben képzeletben egyé lesz és közösen törnek kitűzött céljuk megvalósítása felé. A re-

ális élet síkján gátló hatású félelme most eltűnik, sőt a kíváncsisággal szövetkezve önbizalmát erősíti (szublimálódik). Így a gátlások alól felszabaduló gyermeki lélek most már gondtalanul veheti magát olvasmányain keresztül vágyainak világába, hogy a könyv lapjain rohamó események egyik irányítójának érezhesse magát. A kettősség (reális világ-képzeti világ) megszűnik: nincs többé olvasó és olvasmány, csak egy van: a minden akadályon győzedelmeskedő regényhős, akivel a gyermek lélekben egygyéforrva hajtja végre merész kalandjait.

»... lelkiállapotom a tetőpontjára lép, olyan érdek áraszt el a tárgy iránt, hogy a legborzalmasabb regét szívesen meghallgatom. Olyan nagy feszültséget érzek, hogy a félelem, mely lelkemben van, egyszerűen eltűnik és a bátorság szinte tündérmeszeszerűvé teszi a borzalmat.« (14:2). — «Olyankor, amikor egy jó izgalmas rész elmúlik, olyan érzésem van, mintha kétszer vagy háromszor olyan erős lennék« (14:0). — «Az ember a szereplőkkel együtt érez s magát gondolja helyükbe« (12:5). »Ilyenkor bennem a gyenge kis akaraterő százszorta megnagyobbodik. A mesében az ember a legfélelmetesebb lények, sátánok, oroszlánok fölött erővel rendelkezik« (13:9). — »Ilyenkor az ember megsokszorozott erőt érez magában és képes volna szembeszállni a nálánál sokkal erősebbel is« (13:2). — »Olyan bátor leszek egy pillanat alatt, ha regényt olvasok. Olyankor nem félek a haláltól sem.« (13:7).

Az olvasás hatása alatt *föltámadt erőtudat* lappangó állapotban már előbb is meg volt. A gyermek cselekvésre és tetterre vágyik. Feszülő izmait alig használhatja, mert délelőtt az iskola, délután a szülői ház tartja lekötve. Életritmus pedig önző hajlamait, mely minden megkötöttségtől mentes (mondhatnánk: közösségellenes) életformát szeretne, kénytelen a kultúra felé vezető úton a kiéléstől megfosztani. Lázadó ösztönei űzik ki a civilizáció megkötöttséget jelentő világából a sok izgalmat, kalandot, életveszedelmet, mindenekelőtt azonban az ösztönök szabad kiélését jelentő egzotikum felé és (bár csak képzeletben) olyan helyzetek elé állítja a gyermeket, amelyekkel egy kultúra nélküli világban minden bizonnyal szemközt találná magát. (Vadállatok, emberevők, stb.) Ez az öntudatlan keresése a veszélyes, izgató helyzeteknek az idegrendszer gyakorlatául is felfogható. Erre különben a gyermekek önvallomásai is gyakran utalnak:

»Az ilyen olvasmányokból megtanulhatunk egyetmást. Pl. Nagy veszélykor hogyan kell viselkedni, kitartani az utolsóig« (12:0). — »Nagyon sokszor kerül az ember veszélyes helyzetbe és akkor jól fel tudja használni az olvasmányból vett tanulságot« (13:3). — »A borzalmas elbeszélésekből sokat tanulhat az ember« (13:2) »Így hozzászokom ahhoz, hogy veszély esetén tudjak gyorsan gondolkodni« (14:3).

»... a veszélyes dolgot azért szeretem, mert sokmindenre megtanít bennünket és arra is gondolok, hogy minket is érhet az a szerencsétlenség. Ez

pedig komolyságra indít engem» (12:2.) — »... mert ha én is olyan veszélybe kerülök, tudok hogyan védekezni» (14:4.). »Ha veszélybe kerülök, akkor nem leszek áldozat, hanem olyan kalandba részesítem magamat, mint amilyet az elbeszélésben olvastam. Bármikor hasznomra lehet» (13:0.).

Mintha mindig ugyanaz a gyermek szólna felénk ez írásokból, annyira hasonlóan beszélnek. S ha sikerült a nevelés folytán felépült másodlagos társadalmi, művelődési képződményeket lehántanunk a lélekről, akkor lesz csak igazán feltűnő, mennyire „*típus-lény*“ a gyermek. Hasonló motívumokra bukkanunk valamennyinél. legyen az kunyhóban vagy palotában született gyermek. A főtebb részletezett indítékok és hatások kormányozzák valamennyiök belső világát. Egy parancsnak engedelmesskednek: a természet törvényének, amelynek hatására a fejlődés folytonossága megszakíthatatlan láncolatot alkot. Ebben a fejlődési folyamatban minden a maga helyén és idejében jelentkezik, hogy az egyén fölkészülhessen a jövődő harcot és fejlettséget kívánó létküzdelemre. Ha e természetes fejlődés zavartalan útjeme gátlást szenved, úgy az egyén kerülő úton kísérli meg erőinek érvényesítését. A képzelet épen azért mondható „*életpótló sík*“-nak, mert kiválóan alkalmas arra, hogy az egyénnek pótkielégülést nyújtson.

Nem célunk, hogy jelen tanulmányunk szűk kereteiben az ifjúsági irodalom problémáival kapcsolatos valamennyi kérdést vizsgáljuk, csupán azokat a lelki rugókat kutatjuk, amelyek a 10—14 éves gyermek számára az izgató, kalandos olvasmányokat keresétté teszik. Számos megfigyelésünk és a gyermekek papirosra vetett önvallomásai az olvasmányok és szóbeli előadások *ideg ingerlő tulajdonságát* domborítják ki, amely az idegrendszer közvetítésével egész testi-lelki szervezetüket hatása alá vonja. Nemcsak a képzelet beleélő ereje növekedik, hanem a lélek egyéb erői is fölszabadulnak. A bátorság, tetterő, akarat, elhatározóképeség, hazafias, szociális érzések fokozott mértékben támadnak fel a lélekben. *A szemlélő (olvasó)-én a képzelet síkján átalakul cselekvő-énné*, aminek eredménye a jóleső kielégülés, a felgyülemlett lelki erők egyrészének kiélése és levezetése.

Növeli az olvasással együttjáró kellemes érzést a feszültség fokozatos növekedését követő *feloldó érzés*. A gyermek hálaival gondol vissza arra a könyvére, amely nem hagyta kielégítetlenül a lelkét, sőt igazi veszély nélkül is nagy tettek részesévé tette:

»Az ember nem győzi várni az izgalmas történetnek a végét s lelkében egészen felvidul, amikor a történetben lejátszódó eseménynek vége van.« (13:2.) — »Ilyenek olvasásakor az izgalom szinte a tetőpontjára hág. A vére szinte felpezsdül és megbokrosodik az embernek» (13:1.). — »Ha hozzá fogok

az ilyen izgalmas részek olvasásához, mégha tüzet gyújtának alám, sem tudnám abba hagyni» (14:0).

Az izgalom a képzelet tevékenységét fokozza. Az olvasmány vagy elbeszélés tartalmi változatossága, a lehetőségek és nem várt fordulatok nagy száma, a csodás környezet, furfangos kalandok stb. mind alkalmasak arra, hogy a gyermek képzeletét foglalkoztassák:

»Az utazásokról is nagyon szerettem hallgatni, meg olvasni, főleg arról, mikor a vonat nagyon sebesen megy és kisiklik, vagy ha egy nagy folyóhídon megy át és felrobbantják. Néhányan kiszabadulnak belőle, de nagyon sokan belefukadnak a vízbe. Ilyenkor arra gondolok, ha épen az én szüleim vagy rokonaim ott lennének. Olyan izgalom fog el, hogy nem is lehet leírni» (11:9).

A képzelet munkájának a számlájára írható az is, hogy a *gyermek benne él a cselekmény sodrában*. A hőssel együtt érez, örül, cselekszik, fél és retteg. Szeretne neki segíteni a tettek végrehajtásában. Tökéletesen átéli a helyzetet keltette veszélyeket, amely testi elváltozások föllépésében is kifejezésre jut:

». . . izgat, hogy jaj, mi lesz, mi történik. Egyszer azt gondolom, jaj, mindjárt leszúrnák, máskor meg azt gondolom engem szúrnak le. Utazásokról pedig azért szeretek olvasni, mert megy a hajó s azt hiszem, hogy benne ülök és elsüllyed. Hallgatni is azért szeretem, mert ilyenkor izgatom magam, most mi lesz, jaj mi történik» (13:3). — »Azt gondolom mindig, hogy én a vesztes fél pártján vagyok és abban a pillanatban, amikor lelőnek valakit, akkor azt gondolom, hogy én vagyok az, akit lelőttek» (12:6). — »Néha félek olvasás közben és úgy érzem, mintha velem történne meg és én állanék a tettesek helyében. Szoktam vele álmodni is és néha feljédek. Amikor pedig rágondolok, úgy elborzadok.« (10:2). — »Ott érzem magam, a szereplővel együtt izgulok. Ugy hiszem, hogy ügyesebben cselekednék, jobban céloznék, jobban és ügyesebben ütném ellenfelem . . . Figyelemmel kísérem a szereplőt vele érzek, vele vagyok és egész teher szakad le a szívemről, ha valami nehéz helyzeten vezetem át az illetőt« (13:0). — »Az ember, aki olvassa a regényt, valósággal a főhőssel tart és egygyé lesz vele. Ha baj van a főhőssel, akkor szeretném megmenteni, valósággal bele ugrani a regénybe. Hej, ha én ott lehettem volna! Éppen úgy rendelí az ember a »Whiskit«, akár a főhős, sőt még az ivás mozdulatait is megkísérli szájá» (14:0). — »Mikor valami elbeszélést hallok, lélekben megváltozom és a főhős környezetében érzem magam. Átérem és lelkileg átélem, amit a mese tartalmaz. Amikor pl. a banditákat elfogják és üldözik, magamban ott ülök a paripámon, a szelen, mely nyangal és a banditát lépésről-lépésre követi« (14:1).

Ha nem mindig sikerül is tökéletesen átváltania magát a hős környezetébe, de sóvárog utána, mert szeretne ott lenni, részese lenni küzdelmeinek. Ilyenkor a *beleélés egy kezdetlegesebb fokával is megelégszik* a gyermek, amelyben nem any-

nyira önfelelt, mint azt a fenti példákön szemléltettük. A főhósszal való együttérzés azonban itt sem hiányzik:

»Szeretné magát beleélni az ember abba a történetbe, szeretne ott lenni, ő is résztvenni. Szeretne segíteni a szereplő egyénnek, segíteni célja elérésében és keresztülvitelében» (13:2). — «Ha valamelyik győz vagy kitűnik, magam szeretnék helyébe lenni. A kalandokba szeretném magam beleélni és azokon résztvenni, ha azok győzelemmel járnak» (12:0). — »Valahogy úgy felhevít, ha egy ilyen könyvet olvasok, hogy hirtelen szeretnék kiugrani az ablakon és menni ugyanoda. Ugyanolyan kalandokat szeretnék élni és cselekedni, mint olvastam« (10:4).

Ezek a gyermekektől származó, szinte önfelelt vallomások, melyek őszintesége kétségbe alig vonható, alapot nyújtanak ahhoz, hogy véleményt mondjunk a *mai ifjúsági irodalmunkról*. Az ifjúsági irodalom írói épen a gyermek természetében lappangó dinamikus erőket hagyják figyelmen kívül és langyos történetekkel, vagy unalmas elbeszélésekkel stb. akarják mozdulatlanságra kárhóztatni a gyermek léktető, cselekvésre vágyó életritmusát. A 10—14 éves gyermeknek szinte alaptermészetében rejlik a kalandos, veszélyes helyzetek keresése, mert ez látszik előtte alkalmasnak arra, hogy kitűnjék vagy vezéri szerepet vállaljon. Életritmusát értelmi megfontolások, erkölcsi szabályok, társadalmi szokások és megkötöttségek még alig korlátozzák. *Az ifjúsági irodalom egyik fontos feladatát épen abban pillanthatjuk meg, hogy a képzelet síkján kielégíti a szilaj ösztönöket és törekvéseket.*

Röviden rámutatunk a következőkben arra, hogy az eddig elmondottakból *milyen következtetéseket vonhatunk le az ifjúsági irodalomra vonatkozólag.*

Az ifjúsági irodalom problémáját újabban a lélektani kutatás behatóan vizsgálja. Nagyhibája ennek az irodalomnak még ma is, hogy a *gyermek gyermek voltát figyelmen kívül hagyja* s nincs eléggé tekintettel azokra a belső mozgató rugókra, törekvésekre, indítékokra, amelyek hatására alakul a gyermeki lélek. A gyermeket gyakran csak kicsinyített felnőttnek képzei, akit hasonló törvények mozgatnak és irányítanak. Különbség csupán ott mutatkozik, hogy a gyermek tökéletlen felnőtt, aki a fejlődés útján csupán még csak az első lépéseket tette meg. A gyermeklélektan mai álláspontjáról ezt a nézetet visszautasítja, hangoztatva, hogy a gyermek is öntörvényű és tökéletes lény, aki az egyes fejlődési fokozatoknak megfelelőleg épen olyan szerves, életfeladatait sikeresen megoldó személyiség, mint a felnőtt. Hajlamai, képességei kifejtéséhez megvannak azok a céljainak megfelelő (bár a felnőtt szemében kezdetleges) eszközök, amelyek segítségével életszükségeit, tanulási igényeit, vágyait és törekvéseit, mondhatni — maradéktalanul kielégítheti.

A régebbi ifjúsági irodalomban méginkább kiütköztek az alapvető hibák. Langyos cselekményekkel, vérszegény és hoszszadalmas leírásokkal, kiagyalt történetek olvastatásával akar-
ták az irodalom iránti szeretetet belopni a gyermeki szívekbe. Ezek nagyrésze arra volt csupán alkalmas, hogy békjába kös-
se a gyermek csapongani vágyó képzelgetét s elernyessze a di-
namikus erőktől cselekvésre feszülő izmokat. *Nem számolt ez az irodalom a gyermeki lélek aktuális igényeivel*, vagyis, hogy a lélek különböző fejlődési fokához mérje az ifjúsági műve-
ket s ne tévessze szem elől a fejlődési korszakok (gyermekkor, serdülőkor, stb.) természetét sem. Hibás tehát az a követel-
mény, amely egyes remekírók, még a felnőttek magasabb ér-
telmisége által is csak nehezen hozzáférhető szellemiségéhez akarja a gyermeket fölemelni. Ennek eredménye az az ellen-
hatás, amely a gyermeki lélek természetéből folyó ösztönös el-
utasításban jut kifejezésre.

Amint előző fejtegetéseink során láttuk, a 10—14 éves gyermek alapélményét az idegizgalom, szorongás, valamint az annyira keresett gyönyör és fájdalomérzés keveréke (*ambiva-
lencia*) határozzák meg, amelyeket kalandkeresésben, különfé-
le diákcsínyekben s nem kis mértékben olvasmányokban vezet-
het le. Az irodalomhoz való ösztönös vonzódását ott és olyan műveken elégíti ki, ahol és amilyen alkalma van. Mivel iskolai olvasmányainak nagyrésze erre nem alkalmas, mint a legkönnyebben elérhető forráshoz, a *ponyvairodalomhoz* fordul. Az útszéli irodalom épen a nyers, fékezetlen, tudatalatti ösztönöket táplálja s ha kellő irányítás nélkül maradt a gyermek, hamarosan rabjává lesz. Ifjúsági irodalmunk fentebb vázolt hibáiból megmagyarázható, hogy annyi tanuló holmija között, mint rejtett „dugárú“, megtalálható a sárga, kék, a szí-
várvány összes színét magán viselő regénytárak könyvei, melyek mérhetetlen kárt tesznek a zsenge gyermeki lélekben.

Sürgősen szükség van olyan ifjúsági irodalom megteremtésére, amely számot vet a gyermeki lélek sajátágaival. Minde-
nelőtt meg kell nemcsíteni azokat a történeteket, kalandos elbeszéléseket, amelyekkel a ponyva világszerte ismert sikerét eléri. A ponyva vadhajításába oltott nemes nedvekkel kell át-
változtatni ezt az irodalmat és az ilyen cselekménydús olvas-
mányokkal (amelyek azonban komoly irodalmi értékek hordo-
zó) kell iskoláink könyvtárait felfrissíteni, mert csakis így remélhető, hogy megszerzethetjük a gyermekkel a komoly irodalmat.

A jelenlegi ifjúsági irodalom csupán az iskolai munka kö-
vetelményeivel számol. A kijelölt kötelező-olvasmányok terhétől azonban a gyermek gyorsan törekszik megszabadulni, hogy minél előbb kedvenc, sok izgalmat nyújtó ponyvái közé me-

nekülhessen. Ennek hátrányos következménye kettős: 1. az iskola elvészíti ellenőrző szerepét a gyermek olvasmányai felett; 2. olyan könyvek kerülnek a gyermek kezébe, amelyek károsan befolyásolják szellemi és erkölcsi fejlődését (valamennyi gyermekbűnöző holmija között feltalálhatók a „revolver-regegyek”).

Ha most röviden összefoglaljuk azokat a szempontokat, amelyeknek érvényesülni kell a gyermeknek szánt művek megírásánál, akkor a következőkre kell figyelemmel lenni:

1. Foglalkoztassa a gyermek képzeletét és ápolja önbizalmát;
2. Mérsékelten izgató egzotikus képeket és történeteket nyújtson;
3. Gyarapítsa a gyermek ismereteit;
4. Nevelje az irodalom iránti szeretetet, fejlessze az irodalmi ízlést.

Amilyen mértékben sikerül a föntebbi követelmények megvalósítása, olyan mértékben fogja ismét az iskola a gyermek olvasmányainak irányítását magához ragadni. E szempontok mellőzése pedig megghiúsítja, hogy az ifjúság irodalmi igényei összhangba hozassanak az iskola követelményeivel.

Az élet és iskola között keletkezett szakadékot csakis egy alapjaiban megreformált ifjúsági irodalom hidalhatja át.

Tóth B. Zoltán dr.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

Magyar nyelv.

Λ következőtető mondat.

II. osztály.

Óravázlati.

I. Számonkérés.

1. Ének Szent István királyhoz.
2. Írásbeli: A magyar címer.

II. Ráhangolás.

Fogalmazás kérdések alapján:

Az őszi időjárás kellemetlen. Könnyen meg lehet fázni. Kovács megbetegedett. Nem jöhetett iskolába. Csányi jelen-